

.γλωσσολογία. ΓΛΩ1 Τι είναι γλώσσα; Από τη νόηση στη φωνή.

διδάσκων | **Φοίβος Παναγιωτίδης**

διαδίκτυο μάθημα στο **mathesis**

[massive open online courses]

<https://mathesis.cup.gr>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΙΣΝ/SNF ΛΕΓΓΜΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ
STAVROS NIARCHOS FOUNDATION

περιγραφή του μαθήματος

Το μάθημα αυτό αποτελεί μια συστηματική εισαγωγή στις γλωσσικές σπουδές. Σκοπός του είναι η γνωριμία με τη Γλωσσολογία μέσα από βασικές ερωτήσεις σχετικά με τη γλώσσα όπως “τι είναι γλώσσα;”, “ποια είναι η σχέση της γλώσσας με τον πολιτισμό αλλά και με τη σκέψη;”, “είναι ανθρώπινο προνόμιο η γλώσσα;”, “από τι είναι φτιαγμένη και πώς λειτουργεί η γλώσσα;”. Επίσης, το μάθημα καταπιάνεται με το γιατί υπάρχουν διαφορετικές γλώσσες, ως προς τι διαφέρουν μεταξύ τους αλλά και με τα κοινά μεταξύ τους στοιχεία. Τέλος, το μάθημα εξετάζει τι είναι Γλωσσολογία και προσφέρει μια ξενάγηση με παραδείγματα στην ανάλυση της δομής και της λειτουργίας της γλώσσας.

διδάσκων του μαθήματος

Ο Φοίβος Παναγιωτίδης είναι Αναπληρωτής Καθηγητής Θεωρητικής Γλωσσολογίας και Αντιπρόεδρος του Τμήματος Αγγλικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κύπρου. Είναι διδάκτορας του Πανεπιστημίου του Έσσεξ (2000) και συγγραφέας του *Μίλα μου για γλώσσα*, εκλαϊκευτικής εισαγωγής στη Γλωσσολογία (Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2013) καθώς και δύο μονογραφιών: της *Pronouns, Clitics and empty nouns* (Benjamins, 2002) και της *Categorial Features: a generative theory of word class categories* (CUP, 2015). Έχει κάνει πάνω από 150 ανακοινώσεις και διαλέξεις ενώ έχει δημοσιεύσει εκτενώς σε διεθνή περιοδικά και σε συλλογικούς τόμους. Στα ερευνητικά του ενδιαφέροντα περιλαμβάνονται οι λεξικές κατηγορίες, τα επίθετα, οι ρίζες, οι αντωνυμίες, το ονοματικό σύνολο, οι μεικτές κατηγορίες και η σύνταξη της ελληνικής και των βαλκανικών γλωσσών.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΝΤΕΟΔΙΑΛΕΞΕΩΝ

Εβδομάδα 5: Πώς χτίζεται η γλωσσική δομή.

5.1: Οι βασικές λειτουργίες: Συγχώνευση και Συμφωνία στη σύνταξη.

V5.1.1 Συντακτικό και σύνταξη. [5']

<https://youtu.be/p2s9UxekARA>

απομαγνητοφώνηση | **ioan** + αντιπαραβολή | **sOFIArIZOPOULOU**

V5.1.2 Γιατί ένα μπουκάλι μπίρα δεν είναι ένα μπουκάλι μπίρας. [6']

<https://youtu.be/dHNdYk0iLLs>

απομαγνητοφώνηση | **sOFIArIZOPOULOU** + αντιπαραβολή | **Rico**

V5.1.3 Πώς φτιάχνονται οι γλωσσικές δομές: λέξεις, φράσεις και προτάσεις. ["]

<https://youtu.be/q04surXl5vU>

απομαγνητοφώνηση | **fkalogeropoulou** + αντιπαραβολή | **Evaggelia5**

5.2: Συγχώνευση.

V5.2.1 Συγχώνευση: πώς και γιατί. [5']

<https://youtu.be/RJCDkXjaAE8>

απομαγνητοφώνηση | **Diamant** + αντιπαραβολή | **kpasisi**

V5.2.2 Η έννοια της κεφαλής και της προβολής. [10']

https://youtu.be/A7Pji8KB_uQ

απομαγνητοφώνηση | **Evaggelia5** + αντιπαραβολή | **kpasisi**

V5.2.3 Κεφαλές και φράσεις: χαρακτηριστές. [7']

https://youtu.be/_3c1ym004LE

απομαγνητοφώνηση | **Tal** + αντιπαραβολή | **kpasisi**

5.3: Συμφωνία.

V5.3.1 Δράση εξ αποστάσεως. [10']

<https://youtu.be/hc97yzRgnll>

απομαγνητοφώνηση **Asimenia & Rico** | + αντιπαραβολή | **Rico & Asimenia**

V5.3.2 Η (θεμελιώδης) έννοια της Τοπικότητας. [6']

<https://youtu.be/RN6pBkhHGYE>

απομαγνητοφώνηση | **Lemonia9** + αντιπαραβολή | **s0FIArIZ0POULOU**

V5.3.3 Ο δυναμισμός της γραμματικής: η μετακίνηση συστατικών ως Συμφωνία και Συγχώνευση. [9']

<https://youtu.be/Dc6HhwjC5Q0>

απομαγνητοφώνηση | **kpasisi** + αντιπαραβολή | **Asimenia**

V5.1.1 Συντακτικό και σύνταξη.

<https://youtu.be/p2s9UxekARA>

//////////////////////////////////// απομαγνητοφώνηση | ioan + αντιπαράβολή | sOFIARIZOPOULOU //////////////////////////////////

Ήρθε λοιπόν η ώρα να μιλήσουμε για το πώς χτίζεται η γλωσσική δομή.

Οι δύο βασικές λειτουργίες που θα μας απασχολήσουν αυτή την εβδομάδα είναι η **λειτουργία της Συγχώνευσης** και η **λειτουργία της Συμφωνίας** και θα παραδειγματίσουμε το πώς δουλεύουν αυτές οι δύο λειτουργίες, η Συγχώνευση και η Συμφωνία, κυρίως μέσα από τη σύνταξη, γιατί **ακριβώς στη σύνταξη φαίνεται πιο ξεκάθαρα ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόζονται η Συγχώνευση και η Συμφωνία** και δημιουργούν γλωσσική δομή.

Μιλώντας για σύνταξη, οι περισσότεροι έχουμε στο μυαλό μας το σχολικό συντακτικό. Προσωπικά, παρότι η έρευνά μου είναι στη σύνταξη, το συντακτικό στο σχολείο ήταν ένα από τα χειρότερα μαθήματα, για μένα τουλάχιστον, οπότε μπορώ να μιλήσω με μια διάθεση πιο συμπαθητική, αν θέλετε, προς όλους εμάς που ακούμε 'συντακτικό' και δεν μας πολυαρέσει. Τα καλά νέα είναι ότι η σύνταξη δεν ταυτίζεται με το σχολικό συντακτικό και εξηγούμαι.

Το σχολικό συντακτικό, ιδίως το συντακτικό της *αρχαίας* για όσους πέρασαν από εκεί –από τη θεωρητική κατεύθυνση ή την τρίτη δέσμη οι παλαιότεροι– περιέχει περιγραφές δομών· δηλαδή αν ανοίξουμε ένα συντακτικό, ας πούμε του Τζάρτζανου της *νέας* ή κάποιο συντακτικό της αρχαίας, θα δούμε περιγραφές, χαρακτηρισμούς μάλλον, όχι περιγραφές, διαφόρων γενικών: *γενική κτητική, γενική υποκειμενική, γενική αντικειμενική*. Για παράδειγμα, αν υπάρχει μία δομή όπως: “το καπέλο της Καρολίνας”, εκεί το σχολικό συντακτικό μάς λέει ότι ‘της Καρολίνας’ είναι γενική κτητική, επειδή η Καρολίνα είναι ο *κτήτορας*, είναι δηλαδή αυτή που έχει το καπέλο. Σε ένα παράδειγμα όπως “η επέμβαση του στρατού”, η περιγραφή του σχολικού συντακτικού λέει ότι εκεί πέρα έχουμε μια γενική υποκειμενική, γιατί ο στρατός είναι αυτός που επεμβαίνει, δηλαδή αν μετατρέψουμε το “επέμβαση του στρατού” σε “ο στρατός επενέβη” αυτό θα ήταν το υποκείμενο. Και αντίστοιχα μιλάμε π.χ. για γενικές αντικειμενικές όπως “η ανακάλυψη της Τροίας”, γιατί εκεί πέρα η γενική ‘της Τροίας’, θα επείχε θέση αντικειμένου αν είχαμε το ρήμα ‘ανακαλύπτω’, “ανακαλύπτω την Τροία”, “η ανακάλυψη της Τροίας”. Λίγο ως πολύ, εκεί κινείται το σχολικό συντακτικό, περιγράφει συγκεκριμένες δομές.

Όταν όμως κάνουμε σύνταξη –και όταν κάνουμε σύνταξη, αν θέλετε επιστημονική σύνταξη, θεωρητική σύνταξη, σύνταξη μέσα στα πλαίσια της θεωρητικής γλωσσολογίας, δηλαδή της ανάγκης μας και της επιστήμης που εκφράζει αυτή την ανάγκη να κατανοήσουμε τη γλώσσα καθαυτή–, το ερώτημα είναι κατά πόσο χρειαζόμαστε όλες αυτές τις περιγραφές. Ενδεχομένως σε ένα πρώτο επίπεδο τις χρειαζόμαστε, είναι χρήσιμο να καταλαβαίνουμε λ.χ. ότι η γενική στο “η επέμβαση του στρατού” επιτελεί μια διαφορετική λειτουργία από τη γενική στο “η ανακάλυψη της Τροίας” – δεν υπάρχει τίποτα κακό με την περιγραφή. Όμως **στη σύνταξη προσπαθούμε να πάμε παραμέσα**, να δούμε λίγο βαθύτερα, και για να το κάνουμε αυτό πάμε πέρα από τις απλές περιγραφές ή, αν θέλετε, ορολογία όπως *αναφορικές προτάσεις*

ή **ερωτήσεις ολικής άγνοιας** (ερωτήσεις ολικής άγνοιας είναι αυτές που μπορούν να απαντηθούν με ένα ναι ή με ένα όχι), πάμε λοιπόν πέρα από το να μείνουμε σ' αυτά και να πούμε "οκ αυτή είναι μια αναφορική πρόταση, καθαρίσαμε", "αυτό είναι μια ερώτηση ολικής άγνοιας, καθαρίσαμε". Στη θεωρητική σύνταξη (και σας υπενθυμίζω την ενότητα 1.2 που ξαναπιάσαμε λίγο αυτό το θέμα) προσπαθούμε να δούμε σε βάθος: τι είναι αναφορικές προτάσεις, πώς λειτουργούν, πώς δομούνται οι αναφορικές προτάσεις· αντίστοιχα: τι είναι ερωτήσεις ολικής άγνοιας, πώς δομούνται, ποιος είναι ο τρόπος με τον οποίον τις κατασκευάζουμε; Θυμηθείτε όσα είπαμε για δομή την προηγούμενη εβδομάδα. Αυτό λοιπόν θα κάνουμε και αυτή την εβδομάδα: θα δούμε πώς μπορούμε να κατανοήσουμε καλύτερα τη σύνταξη των φυσικών γλωσσών, των ανθρωπίνων γλωσσών, με ελληνικά παραδείγματα, κοιτώντας τις δύο βασικές λειτουργίες της σύνταξης –και αυτό είναι μια ανακάλυψη των τελευταίων 30-40 ετών της θεωρητικής γλωσσολογίας– και αυτές οι δύο βασικές λειτουργίες της σύνταξης είναι η Συγχώνευση και η Συμφωνία. Επαναλαμβάνω, **η Συγχώνευση και η Συμφωνία διέπουν και τη μορφολογία και τη φωνολογία**, αλλά θα μείνουμε σε παραδείγματα από τη σύνταξη γιατί είναι πιο εύκολο να τις δούμε εν δράσει, να τις πιάσουμε επ' αυτοφώρω, τη Συγχώνευση και τη Συμφωνία.

V5.1.2 Γιατί ένα μπουκάλι μπίρα δεν είναι ένα μπουκάλι μύρας.

<https://youtu.be/dHNdYk0iLLs>

////////// απομαγνητοφώνηση | sOFIArIZOPOULOU + αντιπαραβολή | Rico //

Είδαμε την προηγούμενη εβδομάδα ότι η Συγχώνευση είναι μία λειτουργία κατά την οποία δύο στοιχεία –τα οποία μπορεί να είναι *δέσμες ή δομές χαρακτηριστικών* ή μπορεί να ‘ναι *μορφήματα*– συνδυάζονται, και ένα από αυτά τα στοιχεία είναι η *κεφαλή*· είναι αυτή που δίνει την *ετικέτα ή την επιγραφή* (θα ξαναμιλήσουμε γι’ αυτά) σε όλο το *συστατικό*. Θα ξαναδούμε πώς λειτουργεί η Συγχώνευση με παραδείγματα, είναι η επόμενη ακριβώς ενότητα.

Τι είναι *Συμφωνία*; Μίλησα πολύ φευγαλέα για τη Συμφωνία στις προηγούμενες ενότητες. Ένας αδρός ορισμός της Συμφωνίας είναι: *η κατάσταση κατά την οποία, όταν αλλάζει το άλφα (α), κατά κάποιο τρόπο αλλάζει και το βήτα (β) ή, αν θέλετε, μια αλλαγή στο άλφα (α) –το άλφα (α) μπορεί να είναι χαρακτηριστικό, μπορεί να είναι λέξη, μπορεί να είναι ολόκληρο συντακτικό συστατικό, οτιδήποτε– επηρεάζει το βήτα (β). Οπότε, όταν υπάρχει μια αλλαγή στο στοιχείο άλφα (α) η οποία επηρεάζει ή η οποία προκαλεί αλλαγή στο στοιχείο βήτα (β) –είναι ένας πολύ γενικός ορισμός–, αυτό ονομάζεται Συμφωνία.*

Θα σας δώσω ένα παράδειγμα πολύ χειροπιαστό –θα δούμε βέβαια πολύ περισσότερα χειροπιαστά παραδείγματα την επόμενη εβδομάδα– για να δείτε λίγο πώς ακριβώς θα μπορούσε να αλληλεπιδρά η Συγχώνευση και η Συμφωνία. Σκεφτείτε το εξής: “ένα μπουκάλι μπίρα” δεν είναι “ένα μπουκάλι μύρας”. Αν σας πω ότι “ήπια έξι μπουκάλια μπίρα”, θα συμπεράνετε ότι είμαι στο τσακίρ κέφι. Αν σας πω ότι “ήπια έξι μπουκάλια μύρας”, πιθανότατα θα συμπεράνετε ότι είμαι στο νοσοκομείο, έχοντας κατά κάποιο τρόπο υγροποιήσει έξι μπουκάλια γυάλινα και έχοντας πιει το γυαλί. Ένα μπουκάλι μπίρα’ είναι το περιεχόμενο του μπουκαλιού (η μπίρα, η ίδια η μπίρα). Ένα μπουκάλι μύρας’ είναι το μπουκάλι καθεαυτό. Οπότε, ‘ένα μπουκάλι μπίρα’ βρίσκεται σε αντίθεση με ‘ένα ποτήρι μπίρα’, ‘μία κανάτα μπίρα’ ή οτιδήποτε άλλο. Ενώ ‘ένα μπουκάλι μύρας’ βρίσκεται σε αντίθεση με ‘ένα μπουκάλι κρασιού’, με ‘ένα μπουκάλι τσίπουρου’ ή οτιδήποτε άλλο.

Βλέπουμε λοιπόν ότι *μια πολύ μικρή αλλαγή σημαίνει πολύ διαφορετικά πράγματα*. Πού οφείλεται αυτή η αλλαγή; Αυτή η αλλαγή οφείλεται στο ότι η γενική, ‘ένα μπουκάλι μύρας’, είναι προϊόν Συμφωνίας· αντίθετα, στην έκφραση ‘ένα μπουκάλι μπίρα’ έχουμε κάτι άλλο. Θα μου πείτε ok, ‘ένα μπουκάλι’ ονομαστική, ‘μπίρα’ ονομαστική, μήπως και κει έχουμε Συμφωνία; Όχι, γιατί αν πω “ήπια τρία μπουκάλια μπίρα” ή “άδειασε στο κεφάλι του το περιεχόμενο τριών μπουκαλιών μπίρα”, εκεί πέρα τα πράγματα λίγο γίνονται περίεργα γιατί η ονομαστική δεν αλλάζει, παραμένει αυτή που είναι· επίσης η έκφραση “το περιεχόμενο τριών μπουκαλιών μπίρα” είδατε πως ξενίζει; και ξενίζει ακριβώς γιατί, όταν έχουμε μία έκφραση όπως: “τρία μπουκάλια μπίρα”, υπάρχει αν θέλετε η παραδοχή –εξυπακούεται– ότι μιλάμε για το περιεχόμενο.

Ας το κάνω λίγο πιο ξεκάθαρο. Σκεφτείτε... Να φύγουμε από τα μπουκάλια και τις μπίρες, να φύγουμε από το γεγονός ότι αν φάτε στο κεφάλι ένα μπουκάλι μπίρα, μάλλον θα φάτε το περιεχόμενο –δηλαδή θα σας ρίξει κάποιος

ένα μπουκάλι μπύρα—, ενώ αν φάτε στο κεφάλι ένα μπουκάλι μπύρας, θα σας χτυπήσει κάποιος με το ίδιο το αντικείμενο, οπότε μάλλον έχετε πρόβλημα, κι ας πάμε σε λίγο πιο ενδιαφέροντα παραδείγματα.

Αν σας πω ότι “ήρθε ένα λεωφορείο προσκυνητές”, θα καταλάβετε ότι ήρθαν περίπου πενήντα δύο προσκυνητές —τόσους χωράει ένα πούλμαν. Αν σας πω ότι “ήρθε ένα λεωφορείο προσκυνητών”, θα πιστέψετε ή θα καταλάβετε ότι ήρθε ένα λεωφορείο που ενδεχομένως ανήκει σε κάποιους προσκυνητές, αλλά δεν ήταν απαραίτητα γεμάτο. Αν έχετε μια ταβέρνα και σας πω —είμαι ο σερβιτόρος— “αφεντικό, ήρθε ένα λεωφορείο προσκυνητές”, αυτό σημαίνει ότι έχουμε πελατεία. Αν πάω στο αφεντικό και πω “αφεντικό ήρθε ένα λεωφορείο προσκυνητών”, ενδεχομένως είναι άδειο και δεν μας ενδιαφέρει, και απλώς πιάνει χώρο στο γκαράζ (αν έχουμε γκαράζ). Εδώ πέρα έχουμε ακριβώς την ίδια κατάσταση. Αυτό λέγεται **ψευδομεριστική δομή**: ενώ δηλαδή περιμένουμε —και στα ελληνικά αυτό συμβαίνει κατά κόρον— κάτι το οποίο συμπληρώνει ένα ουσιαστικό να ‘ναι σε γενική [π.χ.] “ένα μπουκάλι μπύρας”, “ένα λεωφορείο προσκυνητών”, όταν δεν υφίσταται αυτή η σχέση Συμφωνίας κι όταν συγχωνεύουμε δύο στοιχεία, ουσιαστικό και ουσιαστικό —το λέω πολύ απλά— και τα δύο σε ονομαστική, τότε **έχουμε μία σχέση περιεχομένου**. Θυμηθείτε την παλαιότερη ταινία (πολύ παλαιότερη ταινία) “Ένα καράβι Παπαδόπουλοι”: ένα καράβι Παπαδόπουλοι ήταν ένα καράβι γεμάτο από ανθρώπους οι οποίοι λέγονται ‘Παπαδόπουλος’. Αν σας έλεγα “ένα καράβι Παπαδόπουλων”, θα θεωρούσατε ότι είναι μάλλον ένα καράβι ιδιοκτησίας κάποιων Παπαδόπουλων ή οτιδήποτε άλλο.

Εδώ πέρα ακριβώς βλέπετε πώς η εφαρμογή ή μη της Συμφωνίας —**εδώ πέρα η Συμφωνία εκφράζεται ως γενική— μπορεί να δημιουργήσει τη διαφορά μεταξύ**

- **μιας ερμηνείας κτήσης**, ανήκειν κ.ο.κ., όπως ‘ένα καράβι Παπαδόπουλων’, ‘ένα λεωφορείο προσκυνητών’, ‘ένα μπουκάλι μπύρας’ (ένα μπουκάλι σαν κι αυτό που θα βάζαμε μέσα μπύρα) από τη μια, και από την άλλη
- **ψευδομεριστικών δομών**: ‘ένα καράβι Παπαδόπουλοι’, ‘ένα λεωφορείο προσκυνητές’, ‘ένα μπουκάλι μπύρα’, όπου δεν μιλάμε τελικά για καράβια, λεωφορεία και μπουκάλια αλλά για το περιεχόμενό τους.

V5.1.3 Πώς φτιάχνονται οι γλωσσικές δομές: λέξεις, φράσεις και προτάσεις.

<https://youtu.be/q04surXl5vU>

//////////////////// απομαγνητοφώνηση | fkalogeropoulos + αντιπαραβολή | Evaggelia5 ////

Με δεδομένα αυτά που είπαμε, και έχοντας υπόψη μας όσα συζητήσαμε στις ενότητες 1.3 και 4.1, ας δούμε τώρα ένα παράδειγμα, λίγο πιο αναλυτικά, του πώς η Συγχώνευση και η Συμφωνία λειτουργούν μαζί, με αναδρομή – δηλαδή με τη δυνατότητα να τις κάνουμε ξανά και ξανά και ξανά– για να μας δώσουν απλές δομές. Στο συγκεκριμένο παράδειγμα θα μιλήσω μόνο για τη μορφολογία και τη σύνταξη.

Ας πάρουμε λοιπόν μία πρόταση όπως –ποια να πάρουμε;– “Τα δύο αγαπημένα αδέρφια έφαγαν ψαρονέφρι”. Είναι λίγο βουκολικό το παράδειγμα αλλά θα δείτε γιατί το επέλεξα. Λοιπόν, ξεκινάμε από το ‘ψαρονέφρι’. Το ‘ψαρονέφρι’ είναι μία *σύνθετη λέξη* η οποία μορφολογικά απαρτίζεται (|ψαρ| |νεφρ|) [01:09] από τη Συγχώνευση δύο ριζών – *ρίζες είναι αυτά τα κομμάτια των λέξεων τα οποία μας βοηθούν να αναγνωρίσουμε τις λέξεις*. Το στοιχείο ‘ο’ (|ψαρ -ο- νεφρ|) [01:23] δεν σημαίνει τίποτα. Θα μιλήσουμε για το στοιχείο ‘ο’ την επόμενη βδομάδα. Και όχι μόνο για το στοιχείο ‘ο’ αλλά και για παρόμοια στοιχεία. Και αυτό με τη σειρά του [01:34] συγχωνεύεται με ένα εγκλιτικό στοιχείο, το ‘ι’ (|ψαρ -ο- νεφρ -ι|) [01:36], το οποίο είναι φορέας πτώσης [01:39] (μη γενική), αριθμού (ενικός), γένους (ουδετέρου). Και φτιάχνουμε τη λεξούλα μας, τη λέξη ‘ψαρονέφρι’. Διάλεξα τη συγκεκριμένη λέξη γιατί παρότι το ‘ψαρ-’ το αναγνωρίζουμε από το ‘ψάρι’ και το ‘νεφρ-’ το αναγνωρίζουμε από το ‘νεφρό’, το ψαρονέφρι είναι κάτι σαν το φιλέτο του χοιρινού, δεν είναι ούτε νεφρό, ούτε προέρχεται από ψάρια. Πώς και γιατί γίνεται αυτό θα το δούμε την επόμενη εβδομάδα και πάλι, αλλά μέχρι τότε απλώς να επισημάνω ότι: είναι ένα γνώρισμα της μορφολογίας ότι, ενώ μπορούμε να δούμε τη δομή πολλών λέξεων, όπως εδώ ‘ψαρονέφρι’, δεν είναι απαραίτητο ότι η ερμηνεία των λέξεων αντιστοιχεί στη δομή τους και στα συστατικά τους πολύ περισσότερο. Θα επανέλθουμε σε αυτό.

Έχω λοιπόν εδώ ένα ουσιαστικό [02:38]. Ας το ονομάσουμε Ο (ουσιαστικό) το ‘ψαρονέφρι’ [02:41]. Το συνδυάζουμε με ένα ρήμα. Δεν θα αναλύσω μορφολογικά και το ρήμα για να μην χρονοτριβούμε. Θα υποκριθώ ότι το |‘έφαγαν’| είναι απλώς και μόνο ρήμα [02:54], αλλά θυμηθείτε όσα είπαμε την προηγούμενη βδομάδα σχετικά με το ότι στα ελληνικά το ρήμα περιλαμβάνει και χαρακτηριστικά αριθμού [03:06], χρόνου, όψεως –συνοπτικής όψεως εδώ πέρα– κ.ο.κ. Ας υποκριθούμε λοιπόν ότι το ‘έφαγαν’ είναι ένα απλό ρήμα. Αυτά τα δύο συγχωνεύονται [03:18] και ένα από τα δύο είναι η κεφαλή, ένα από τα δύο θα δώσει την επιγραφή –*την ετικέτα* όπως τη λέμε αλλιώς– σε όλη τη φράση. Και εν προκειμένω είναι το ρήμα, και μας δίνει μία ρηματική φράση |ΡΦ| [03:31].

Ας πάρουμε ‘τα δύο αγαπημένα αδέρφια’. Και πάλι το ‘αγαπημένα’ έχει δομή, αλλά ας υποκριθούμε ότι δεν μας ενδιαφέρει εν προκειμένω. Συγχωνεύουμε το |‘αγαπημένα’| [03:52] με το |‘αδέρφια’| [03:56], υποκρινόμαστε ότι το αγαπημένα είναι επίθετο |ε| –ενώ είναι λίγο πιο σύνθετο– [04:03] και εδώ πέρα έχουμε μία ονοματική φράση |ΟΦ| [04:05] γιατί η κεφαλή είναι το ‘αδέρφια’ |ο| [04:07]. Γιατί η κεφαλή είναι το ‘αδέρφια’; Θυμηθείτε ένα πρόχειρο τρόπο να βρίσκουμε την κεφαλή. Όταν έχεις μια φράση κοιτάς λίγο περί τίνος είναι η φράση και λες: Α! Τα ‘αγαπημένα

αδέρφια' είναι 'αδέρφια', άρα οκ, αυτή είναι η κεφαλή. Συνήθως δεν δουλεύει αυτό, αλλά εν προκειμένω δουλεύει και είναι μια καλή αρχή για να αρχίσει να σκέφτεται κανείς πώς βρίσκει τις κεφαλές.

Το ενδιαφέρον τώρα είναι ότι έχουμε εδώ πέρα και το αριθμητικό ['δύο'] [04:47], το οποίο συγχωνεύεται [04:49] επίσης και μας δίνει μια ονοματική φράση [ΟΦ] [04:52] (ας μην το βάλουμε το 'Τα' τώρα, δεν χωράει και εδώ πέρα). Το ενδιαφέρον σε αυτή την περίπτωση είναι να δει κανείς ότι έχουμε Συμφωνία μεταξύ του [05:06] ουσιαστικού και του επιθέτου [05:10] τοπικά (αγαπημένα αδέρφια': το 'αδέρφια' είναι πληθυντικός, ουδέτερο [05:19], το ίδιο και το επίθετο, που συμφωνεί με το ουσιαστικό) και επιπλέον ότι συμφωνεί [05:26] με το ουσιαστικό 'αδέρφια' [05:29] και το ρήμα (συμφωνούνε ως προς τον αριθμό). Άρα βλέπουμε λοιπόν εδώ πέρα πώς η Συμφωνία δουλεύει και σε τοπικό επίπεδο [05:40] αλλά και σε μη τοπικό επίπεδο [05:44]. Τέλος, συγχωνεύουμε την ονοματική φράση και τη ρηματική φράση [05:47] και φτιάχνουμε μία |πρόταση| [05:52].

V5.2.1 Συγχώνευση: πώς και γιατί

<https://youtu.be/RJCDkXjaAE8>

//////////////////////////////////// απομαγνητοφώνηση | Diamant + αντιπαραβολή | kpasisi //////////////////////////////////

Ας δούμε λοιπόν τώρα πώς λειτουργεί η Συγχώνευση. Σ' ένα αφηρημένο επίπεδο, είτε μιλάμε για τη Συγχώνευση στη *φωνολογία*, στη *μορφολογία* και στη *σύνταξη*, η Συγχώνευση λειτουργεί ως εξής (επαναλαμβάνω πράγματα που ήδη έχουμε πει): Έχουμε το ['α'] [00:20] και το ['β'] [00:21], τα συγχωνεύουμε [00:24], ένα από τα δύο προβάλλεται, ένα από τα δύο είναι η κεφαλή, ένα από τα δύο θα δώσει την επιγραφή του, την ετικέτα –όπως την είπα πιο πριν– σε ολόκληρο το συστατικό, λ.χ. ['α'] [00:41]. Μετά, το ['γ'] [00:45] θα συγχωνευτεί με το 'α' [00:47]. Ενδεχομένως η κεφαλή να 'ναι το 'γ' [00:53], οπότε εδώ θα έχουμε ένα συστατικό πλέον με την επιγραφή ['γ'] [00:59], μπορεί ωστόσο [01:06] να έχουμε πάλι το ['α'] (αυτό εδώ, δηλαδή) [01:10] ως κεφαλή [01:11]. Μετά έχουμε ένα στοιχείο ['δ'] [01:15], και πάλι το ίδιο, μπορεί είτε αυτό [το 'δ'] [01:18], είτε το 'α' να είναι η κεφαλή, ας πούμε ότι είναι το 'δ' [01:25]. Κι έτσι συνεχίζουμε χτίζοντας *δομή*.

Ας δούμε ένα παράδειγμα λίγο πιο συγκεκριμένο τώρα – προσπαθώ να δώσω όσο περισσότερα *μικρά παραδείγματα* μπορώ για να εμπεδώσετε την πολύ απλή λειτουργία της Συγχώνευσης, αλλά και τόσο θεμελιώδη για την κατασκευή της γλωσσικής δομής. Ας πούμε ότι έχουμε την ονομαστική φράση: “Ο άνθρωπος από το Πεκίνο” (λέμε τώρα). Λοιπόν, έχουμε ['το'] [01:59], ['Πεκίνο'] [02:03], τα συγχωνεύουμε [02:04]. Ας πούμε ότι η κεφαλή είναι το ουσιαστικό, άρα έχουμε μια ονομαστική φράση [ΟΦ] [02:10]· το ουσιαστικό φυσικά στην περίπτωση μας είναι ‘Πεκίνο’ [02:14]. Μετά έχουμε μία πρόθεση ['από'] [02:20], συγχωνεύουμε την πρόθεση με την ήδη σχηματισμένη φράση [02:25], εντάξει [02:28]; Και εδώ πέρα έχουμε, μεταξύ του ‘από’ και του ‘Πεκίνο’, η κεφαλή, το στοιχείο που προβάλλεται και δίνει την επιγραφή είναι το ‘από’, άρα έχουμε μία προθετική φράση [ΠΦ] [02:40]· γιατί αυτό είναι πρόθεση [02:41], αυτό είναι ουσιαστικό [02:43], αυτό είναι άρθρο [02:44], εντάξει; Και μετά έχουμε το ουσιαστικό ['άνθρωπος'] [02:55] (ας βάλουμε εδώ ότι είναι ουσιαστικό) [02:58] [και] το συγχωνεύουμε με την προθετική φράση [03:01].

Ποια είναι η κεφαλή; Η κεφαλή είναι, είτε το ‘από’, το οποίο είδαμε ότι είναι η κεφαλή της προθετικής φράσης [03:10], είτε το ουσιαστικό ‘άνθρωπος’. Εφόσον ο άνθρωπος από το Πεκίνο είναι κάποιου είδους άνθρωπος – θυμηθείτε αυτόν τον χοντρικό κανόνα που έδωσα στην ενότητα 4, δεν είναι ακριβώς κανόνας είναι περισσότερο λίγο τυφλοσούρτης και δεν ισχύει πάντα, στην περίπτωση μας όμως μια χαρά μας βολεύει– εδώ πέρα έχουμε μία ονομαστική φράση [ΟΦ] [03:35]. Συγχωνεύουμε και το άρθρο ['ο'] [03:40], η κεφαλή παραμένει το ουσιαστικό ‘άνθρωπος’ [03:43] (ας το βάλουμε με κιτρινάκι) [03:48]. Οπότε, εδώ πέρα έχουμε μία σύνθετη ονομαστική φράση “ο άνθρωπος από το Πεκίνο” και βλέπουμε πώς μπορούμε να έχουμε αυτήν τη δομή κάνοντας βήμα-βήμα Συγχώνευση.

Κάθε φορά που γίνεται Συγχώνευση πρέπει να δώσουμε μια επιγραφή, πρέπει να αποφασίσουμε ποια είναι η κεφαλή. Είδαμε ότι σ' αυτή την περίπτωση, σε κάθε βήμα –σε κάθε βήμα που κάναμε Συγχώνευση, δηλαδή ένα [04:19], δύο [04:20], τρία [04:21], τέσσερα [04:22]– η κεφαλή ήτανε κάτι καινούργιο, εκτός από το τελευταίο βήμα εδώ [04:29], δηλαδή [όταν] συγχωνεύσαμε το άρθρο [04:33] με την ονοματική φράση [04:35] και κεφαλή αυτού εδώ του συστατικού [04:38] παρέμεινε η κεφαλή του προηγούμενου συστατικού [04:43].

Πολλές φορές με ρωτάνε γιατί οι θεωρητικοί γλωσσολόγοι επιμένουμε τόσο πολύ στη Συγχώνευση. Αφενός γιατί είναι η θεμελιώδης λειτουργία που δημιουργεί δομές στην ανθρώπινη γλώσσα –σας υπενθυμίζω, όχι μόνο στη σύνταξη, όπως παραδειγματίζω εδώ τη συγκεκριμένη λειτουργία, αλλά και στη μορφολογία και στη φωνολογία–, αφετέρου είναι πιο σύνθετη λειτουργία απ’ ό,τι νομίζουμε.

Όπως σας είπα και στο προηγούμενο βίντεο, όταν συνδυάζουμε το |‘α’| και το |‘β’| [00:46], ένα από τα δύο, ας πούμε το |‘α’| [00:48], είναι η κεφαλή, ένα από τα δύο είναι η επιγραφή. Η επιγραφή είναι η ταυτότητα όλου αυτού του συστατικού [00:58]. Αντιλαμβάνεστε ότι δεν είναι η μόνη λογική πιθανότητα, θα μπορούσε η ανθρώπινη γλώσσα να μην έχει κεφαλές. Δηλαδή, όταν συνδυάζω το |‘α’| και το |‘β’| [01:12], θα μπορούσα να έχω κάτι το οποίο είναι |‘α/β’| μαζί [01:17]. Δηλαδή να ‘ναι –να το πω έτσι λίγο χαζά– και ρηματικό και ουσιαστικό (και ρηματικό στοιχείο και ονοματικό στοιχείο· και ρήμα και ουσιαστικό). Αυτό όμως δεν ισχύει, δεν γίνεται στην ανθρώπινη γλώσσα [01:29], στις φυσικές γλώσσες. Μπορεί να γίνει σε τεχνητά συστήματα, αλλά εδώ πέρα δεν μελετάμε τεχνητά συστήματα.

Θα μπορούσε επίσης –κι αυτό είναι μία λογική πιθανότητα, η οποία όμως δεν πραγματώνεται σε ανθρώπινες γλώσσες– να συγχωνεύουμε το |‘α’| και το |‘β’| και να μην έχουμε κεφαλή [01:48], δηλαδή να μην κληρονομούνται τα χαρακτηριστικά είτε του ‘α’ είτε του ‘β’ [01:54] σε ολόκληρη τη δομή [01:56], αλλά να παίρνει μια αυθαίρετη επιγραφή |‘γ’| [02:00]. Ούτε αυτό όμως ισχύει [02:02].

Άρα το γεγονός ότι, στις ανθρώπινες γλώσσες, όταν συνδυάζουμε δύο συστατικά, δύο στοιχεία, ‘α’ και ‘β’ [02:11], ένα από τα δύο δίνει την *ταυτότητά* του [02:15], όπως είπα, (την *επιγραφή* όπως είναι ο τεχνικός όρος ή *ετικέτα*) σε ολόκληρο το συστατικό –“συστατικό” λέμε αυτό που προκύπτει απ’ τη Συγχώνευση– είναι ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της ανθρώπινης γλώσσας. Σας είπα, αν θυμάστε, την προηγούμενη εβδομάδα ότι είναι ένα από τα τρία βασικά χαρακτηριστικά της γραμματικής. Η γραμματική διακρίνεται από *διακριτό άπειρο* και έχει: κεφαλές (αυτό εδώ δηλαδή που τώρα συζητάμε) [02:42], *δομικότητα* και *αναδρομή* (ότι μπορούμε να φτιάξουμε δομές χρησιμοποιώντας άλλες δομές, όπως κάναμε πριν “με τον άνθρωπο από το Πεκίνο”).

Ας προχωρήσουμε τώρα λίγο. Αντί να χρησιμοποιήσω ‘α’ και ‘β’, θα χρησιμοποιήσω πραγματικές λέξεις, για να κάνω τα πράγματα λίγο πιο εύκολα. Πάμε στο πρώτο παράδειγμα που είδαμε, το |“τρώει πίτσα”|, αν θυμάστε [03:14]. Συγχωνεύω αυτά τα δύο [03:16], αυτό που έχω είναι μία ρηματική φράση |ΡΦ| [03:19] δεδομένου ότι η κεφαλή μου είναι εδώ το ρήμα [03:21] – ας το κιτρινίσουμε κιόλας λίγο για ευχέρεια [03:24]. Μάλιστα, ωραία. Αυτό εδώ (|τρώει|) είναι η κεφαλή [03:30]. Εντάξει, το ‘χουμε ξεκαθαρίσει. Αυτό εδώ (|πίτσα|) τι είναι [03:33]; Όταν συγχωνεύουμε δύο στοιχεία ‘α’ και ‘β’, αυτό που δεν είναι η κεφαλή ονομάζεται –ιδίως στη σύνταξη– |“συμπλήρωμα”| [03:58]. Θα μου πείτε: ok, εντάξει, χαρήκαμε που έχετε έναν όρο και για αυτό. Πολύς κόσμος παραπονιέται “πω, πω, εσείς οι

θεωρητικοί γλωσσολόγοι όχι μόνο έχετε πολλή ορολογία, αλλά φτιάχνετε και ορολογία που 'να διαφορετική από αυτά τα οποία ξέραμε εμείς από το σχολείο". Είναι αυτονόητο αυτό, διότι μιλάμε για μία επιστήμη η οποία προσπαθεί να εξηγήσει και να ερμηνεύσει, αφού περιγράψει, τη γλώσσα από την αρχή και όχι με βάση κάποιες στάνταρ περιγραφές. Αλλά εν πάση περιπτώσει, αυτό εδώ [πίτσα], δηλαδή ό,τι δεν είναι κεφαλή [04:28], είναι το συμπλήρωμα.

Το συμπλήρωμα έχει μία πολύ ιδιαίτερη σχέση με την κεφαλή –αναπόφευκτο άλλωστε γιατί συγχωνεύονται μαζί– και αυτή η σχέση είναι αυτό που λέμε *σχέση επιλογής*, δηλαδή η κεφαλή επιλέγει το συμπλήρωμα. Ας βάλουμε λοιπόν εδώ ότι [(επιλέγεται από την κεφαλή)] [05:05]. Για να σας δώσω μια πολύ χοντρική εικόνα του τι σημαίνει επιλογή, αν έλεγα –αντί “για τρώει πίτσα”– “τρώει θερμός”, “τρώει ψυχρός”, “τρώει κουρασμένος”, θα σήμαινε κάτι πολύ διαφορετικό. Ξαφνικά δεν έχουμε σχέση κεφαλής-συμπληρώματος, έχουμε κάτι πολύ διαφορετικό. Δηλαδή “τρώει θερμός”, αν σημαίνει οτιδήποτε, σημαίνει ότι: τρώει ενώ βρίσκεται σε μια κατάσταση που είναι ταυτόχρονα θερμός· δεν ξέρω, ακούγεται κουφό.

Βλέπετε λοιπόν ότι, για να είναι κάτι το συμπλήρωμα μιας κεφαλής, εν προκειμένω η ‘πίτσα’ που είναι το συμπλήρωμα της κεφαλής ‘τρώει’, πρέπει να ‘χουνε μεταξύ τους μία σχέση επιλογής. Δηλαδή πρέπει το ‘τρώει’ (η κεφαλή δηλαδή) να επιλέξει [05:51] το συμπλήρωμα. Αυτό ισχύει παντού στη γραμματική. Ισχύει στη σύνταξη, ισχύει στη μορφολογία, ισχύει και στη φωνολογία. Όταν λέω “επιλέγει”, σκεφτείτε το σαν μια καθαρά τυπική σχέση, δεν είναι απαραίτητο να τη σκεφτείτε με όρους: “βγάζει νόημα”, “δεν βγάζει νόημα” –εδώ πέρα δεν μας ενδιαφέρει τι βγάζει νόημα. Άλλωστε, σας υπενθυμίζω, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τη γλώσσα για να κάνουμε πράγματα που εκ πρώτης όψεως δεν βγάζουνε νόημα.; Αυτό συμβαίνει στην ποίηση, στη στιχουργία, στο τραγούδι, στα ανέκδοτα, στις μεταφορές κ.λπ. Όταν πούμε ότι κάποιος “τρώει πόρτα”, μάλλον δεν έχει πιάσει την πόρτα να τη φάει –σε καμία περίπτωση– αλλά και σε αυτή την περίπτωση το ‘πόρτα’ έχει επιλεγεί· είναι το συμπλήρωμα και έχει επιλεγεί από την κεφαλή.

Σκεφτείτε τώρα κάτι άλλο. Πολλές φορές τα συμπληρώματα δεν είναι ορατά, δεν τα ακούμε. Υπάρχουν στη γραμματική στοιχεία τα οποία δεν ακούμε. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν συμπληρώματα. Παράδειγμα, αν εδώ δεν έχω ‘πίτσα’ [07:12], υπάρχει συμπλήρωμα εδώ πέρα; [07:17] Αν πω “ο Γιάννης τρώει”, υπάρχει συμπλήρωμα εκεί πέρα; Θα μου πείτε: όχι απαραίτητα, τώρα πια το ‘τρώει’ είναι αμετάβато ρήμα, τα ‘χουμε κάνει στο σχολείο αυτά, μπορούνε μερικά ρήματα από μεταβατικά να γίνουν αμετάβατα, όχι όλα, ok, είναι κάτι άλλο, δεν χρειάζεται εκεί πέρα συμπλήρωμα. Οσοόσο η έρευνα έχει δείξει ότι στην περίπτωση του ‘τρώει’, όπως λέμε “ο Γιάννης τρώει”, “η Μαρία τρώει”, “το παιδί τρώει”, εδώ πέρα υπάρχει ένα συμπλήρωμα, αλλά είναι ένα *αόρατο συμπλήρωμα*, ένα συμπλήρωμα που δεν το ακούμε [07:44]. Αλλά συντακτικά *κάτι* βρίσκεται εκεί πέρα. Θα μου πείτε: τώρα μπαίνουμε λίγο στην περιοχή της... Όχι! Σκεφτείτε το εξής: Αν πω “ο Γιάννης τρώει”, τι τρώει; Μπορεί να τρώει μαρούλι; Σαφώς. Μπορεί να τρώει μπανάνες; Οπωσδήποτε. Μπορεί να τρώει πίτσα; Βεβαίως. Μπορεί να τρώει πόρτα; Όχι. Δηλαδή αν πούμε “ο Γιάννης έφαγε”, δεν θα μπορεί να σημαίνει “ο Γιάννης έφαγε πόρτα”. “Ο Γιάννης έφαγε τα λυσσικά του”; Σε καμία περίπτωση.

Αντιλαμβάνεστε λοιπόν ότι όταν λέμε “ο Γιάννης έφαγε”, ή “ο Γιάννης τρώει” (η Μαρία, ο Κώστας, οποιοσδήποτε τρώει), υπάρχει ένα συμπλήρωμα το οποίο, ναι μεν δεν ακούγεται, αλλά σημαίνει κάτι, σημαίνει φαγώσιμο. Γι’ αυτό και αν ρωτήσω “Έφαγε ο Γιάννης πόρτα;” η απάντηση μπορεί να είναι “Ναι, έφαγε”. Εκεί πέρα έχουμε *έλλειψη*, είναι ένα φαινόμενο το οποίο ίσως εξετάσουμε αργότερα. Αν όμως έτσι ξαφνικά, από το τίποτα, με ρωτήσετε “Τι κάνει ο Γιάννης;” και πω “Τρώει”, δεν μπορεί να σημαίνει: τρώει τα λυσσακά του, τρώει πόρτα, τρώει ένα καπέλο γιατί έχασε ένα στοίχημα, τρώει τα νύχια του. Αν πω “Ο Γιάννης τρώει”, πρέπει να σημαίνει: ο Γιάννης τρώει κάτι φαγώσιμο. Άρα βλέπουμε ότι η σχέση επιλογής μεταξύ κεφαλής και συμπληρώματος [09:21], είναι κάτι το οποίο πάει πολύ βαθύτερα από το ότι απλώς ταιριάζω δύο πράγματα και αυτά που πάνε παρεούλα.

Ας περάσουμε τώρα στο παραπάνω στάδιο της Συγχώνευσης: θα εξηγήσω τι είναι αυτό. Είδαμε, λοιπόν, ότι λ.χ. [00:15] αν έχεις [‘τους γλάρους’], το οποίο είναι προϊόν Συγχώνευσης μεταξύ ενός ουσιαστικού και ενός άρθρου [00:27], [αυτό] είναι μια ονομαστική φράση [ΟΦ] λοιπόν. Φανταστείτε ότι έχω τώρα κάτι του στιλ: ένα ρήμα, [00:35] ας πούμε [‘φωτογραφίζαν’]. Αυτό είναι ρήμα, έχει [συμπλήρωμα] (έχει το συμπλήρωμά του) [00:57] αυτή την ονομαστική φράση [ΟΦ] οπότε αυτή [τώρα] είναι ρηματική φράση [ΡΦ]. Και αφήνοντας αρκετή θεωρητική συζήτηση στην άκρη, που δεν είναι του παρόντος, φανταστείτε τώρα ότι συγχωνεύω κάτι το οποίο αργότερα θα γίνει το υποκείμενο, μια [01:32] ονομαστική φράση [‘οι τουρίστες’]. ‘Οι τουρίστες’ πάλι είναι μια ονομαστική φράση [ΟΦ] λόγω του ουσιαστικού (ας σημειώσουμε και εδώ το ουσιαστικό). Λοιπόν, τι συμβαίνει τώρα; Όπως είδαμε και πριν [01:59], αυτό εδώ [02:04] και αυτό εδώ [02:07] βρίσκονται σε μία σχέση Συμφωνίας μεταξύ τους. Επίσης πριν γίνει αυτό πρόταση –θα επανέλθουμε σε αυτό την επόμενη βδομάδα– είναι μία ρηματική φράση ολόκληρη [02:19]. Η έρευνα τα τελευταία τριάντα πέντε χρόνια έχει δείξει ότι το υποκείμενο της πρότασης προέρχεται μέσα από τη ρηματική φράση – είναι ένα τεχνικό ζήτημα, δεν χρειάζεται να σας απασχολήσει αυτό. Αυτό που πρέπει να δούμε εδώ πέρα είναι ότι εδώ πέρα έχουμε πάλι ρηματική φράση [ΡΦ] [02:38], δηλαδή αυτό εδώ είναι κεφαλή ολόκληρου αυτού του συστατικού [02:44], οπότε εδώ πέρα έχουμε συγχωνεύσει τη ρηματική φράση με κάτι το οποίο συμφωνεί με την κεφαλή [02:54], αυτό λέγεται ο [χαρακτηριστής].

Επειδή αυτό το παράδειγμα είναι λίγο πολύπλοκο –απλώς μας δείχνει ξεκάθαρα τη σχέση Συμφωνίας μεταξύ [χαρακτηριστή] και [κεφαλής] [03:11]– θα προσπαθήσω τώρα να σας δείξω ένα πιο απλό παράδειγμα για να δείτε λίγο πώς διαρθρώνεται η δομή της φράσης. Πάμε σε ένα επίθετο, παραδείγματος χάριν. Ας πούμε ότι έχουμε κάτι όπως μια προθετική φράση: [03:37] [‘για τον πατέρα του’]. Κι αυτή προϊόν Συγχώνευσης, έχει συγχωνευτεί αυτό μ’ αυτό [03:49], μετά αυτό μ’ αυτό [03:50], μετά αυτό μ’ αυτό [03:52]. Πρώτα εδώ πέρα είχαμε αυτό για κεφαλή ‘πατέρα’ [03:57], μετά [04:00] φτιάξαμε την προθετική φράση “για τον πατέρα του”. Και [04:08] συγχωνεύουμε αυτό με ένα επίθετο, ας πάρουμε το επίθετο [‘περήφανος’] [04:16].

Σας υπενθυμίζω ότι εδώ πέρα έχουμε μία *επιθετική φράση* [ΕΦ], (‘επιθετική’ όπως λέμε επιθετικός προσδιορισμός, όχι επιθετικός/αμυντικός). Λοιπόν, σας υπενθυμίζω τη σχέση επιλογής, το ότι η κεφαλή επιλέγει το συμπλήρωμα [04:36]. Δηλαδή, εδώ το επίθετο ‘περήφανος’ είναι η κεφαλή και επίσης [04:41] επιλέγει το [συμπλήρωμα]. Κι εδώ πέρα φαίνεται ολοφάνερα ότι επιλέγει το συμπλήρωμα [04:46] γιατί αν αλλάξω το επίθετο, αν αντί για ‘περήφανος’ είχα εδώ πέρα ‘κόκκινος’, (“κόκκινος για τον πατέρα του”;), αν είχα ‘επιμελής’, (“επιμελής για τον πατέρα του” σημαίνει ‘επιμελής για χάρη του πατέρα του’, είναι μια τελείως διαφορετική δομή, έτσι;). Οπότε το ‘περήφανος’ είναι ένα επίθετο το οποίο μπορεί να έχει συμπλήρωμα, μπορεί να επιλέξει δηλαδή το “για τον πατέρα του”. Συγχωνεύουμε, λοιπόν, την προθετική φράση με το ‘περήφανος’ και είμαστε ωραίοι.

Τώρα, πού μπαίνει εδώ ο χαρακτηριστής; Ο χαρακτηριστής θα είναι κάτι το οποίο βρίσκεται σε Συμφωνία με την |κεφαλή| [05:27] ‘περήφανος’, έστω και αν η Συμφωνία δεν φαίνεται πάρα πολύ ξεκάθαρα. Μπορώ να πω, λοιπόν, [05:37] “πολύ περήφανος για τον πατέρα του” και βέβαια εδώ πέρα πάλι έχουμε επιθετική φράση. Το |‘πολύ’| δεν είναι κεφαλή, το ‘πολύ’ είναι ο |‘χαρακτηριστής’| [05:45].

Αντιλαμβάνεστε ότι όλο αυτό ανταποκρίνεται σ’ ένα γενικό σχήμα, το οποίο ονομάζεται, τα τελευταία τριανταπέντε-σαράντα χρόνια, το *σχήμα του Χ τονούμενου* (X’) – δεν χρειάζεται να σας πτοεί ο όρος Χ τονούμενο. Πολλοί τρελαίνονται λένε “ωχ, αμάν μαθηματικά”· όχι, είναι μια απλή γενίκευση. Η οποία είναι η εξής γενίκευση: ότι σε γενικές γραμμές έχουμε μία κεφαλή [06:24] (ας την πούμε |‘X’|), έχουμε ένα συμπλήρωμα [06:30] (ας το πούμε |‘Ψ’|) και μετά έχουμε έναν χαρακτηριστή, [06:36] (ας τον πούμε |‘Ω’|), και αυτή είναι η φράση Χ (ΦΧ). Κεφαλή [06:41], |συμπλήρωμα| [06:46], το οποίο επιλέγεται από την κεφαλή, έχει σχέση επιλογής με την |κεφαλή|, και ο |χαρακτηριστής| μας [06:54]. Μπορεί να έχουμε και άλλα πραγματάκια, αλλά αυτά θα τα δούμε ενδεχομένως αργότερα. Οπότε, αυτό εδώ [07:02] είναι το σχήμα του Χ τονούμενου (X’), είναι η γενίκευση για το πώς είναι οι φράσεις. Αυτή είναι αν θέλετε μια σπάντα φράση [07:12]: είναι η κεφαλή της, με το συμπλήρωμα και όταν ξανακάνουμε Συγχώνευση έχουμε τη δυνατότητα –δεν είναι απαραίτητο– να προσθέσουμε και έναν χαρακτηριστή, τον οποίο θα περάσω εδώ με κίτρινο [07:21].

V5.3.1 Δράση εξ αποστάσεως;

<https://youtu.be/hc97yzRgnII>

////////// απομαγνητοφώνηση | Asimenia & Rico + αντιπαράβολή | Rico & Asimenia //

Ήδη ξεκινήσαμε από την προηγούμενη ενότητα να μιλάμε για τη Συμφωνία. Βέβαια, στην προηγούμενη ενότητα είδαμε τη Συμφωνία μόνο ως μία σχέση μεταξύ κεφαλής και χαρακτηριστή· δηλαδή αν έχουμε μία δομή όπως αυτή |X|, |Ψ| [00:27], και |Ω| [00:29], είδαμε τη Συμφωνία μόνο ως μία σχέση [00:33] μεταξύ αυτών των δύο [00:36], αυτή είναι η φράση X |ΦX| [00:39].

Ωστόσο, η Συμφωνία είναι η κατεξοχήν δράση εξ αποστάσεως –δράση από απόσταση– στη γραμματική και είναι, αν θέλετε, ένα από τα κεντρικά προβλήματα της γλωσσικής θεωρίας: Πώς γίνεται στοιχεία τα οποία δεν βρίσκονται μαζί, δεν βρίσκονται κοντά ή που (αν θέλετε) δεν βρίσκονται σε σχέση *εντοπιότητας*, να το πω έτσι, να αλληλεπιδρούν συστηματικά; Θα φέρω ένα απλό παράδειγμα, σκεφτείτε το εξής: |“Όλες οι αθλήτριες με ευκολία πέρασαν στον τελικό”| [01:42]. Εδώ πέρα έχουμε δύο παραδείγματα Συμφωνίας, ας ξεκινήσουμε από το απλούστερο. Το ένα είναι η Συμφωνία εντός [01:52] της ονοματικής φράσης, δηλαδή αν πάρετε το ‘όλες οι αθλήτριες’ [01:57], θα δείτε ότι το άρθρο και ο ποσοδείκτης (το ‘όλες’) συμφωνούν με το ουσιαστικό [02:07] για αριθμό (Πληθυντικό) δηλαδή και βέβαια για |πτώσει| (εδώ πέρα |ονομαστική|) [02:19]. Επίσης θα δείτε ότι συμφωνούν με το ουσιαστικό ‘αθλήτριες’ [02:33] ως προς το γένος (|θηλυκό γένος|) – στο άρθρο δεν φαίνεται αυτό, στον ποσοδείκτη φαίνεται ξεκάθαρα. Όμως και πάλι θα μου πείτε: “ναι, αλλά εδώ πέρα η Συμφωνία είναι τοπική”. Πιθανότατα, δεν θέλω να μπω τώρα σε λεπτομέρειες συντακτικής ανάλυσης, αλλά πιθανότατα –και βασικά αυτό ισχύει– το ‘όλες’ [02:58] βρίσκεται στην ίδια φράση με το ‘αθλήτριες’ [03:01], είναι μέρος της ονοματικής φράσης –χοντρικά μιλώντας–, κι αυτό είναι αλήθεια. Δείτε όμως κάτι άλλο: ότι το ‘πέρασαν’ [03:11]–κι εδώ αρχίζουν τα ωραία– συμφωνεί με το ‘αθλήτριες’ [03:14] και συμφωνεί κι αυτό σε αριθμό [03:24] (Πληθυντικός), γιατί το ‘πέρασαν’ είναι στον πληθυντικό, και αναρωτιέται κανείς πώς γίνεται [03:36] να συμφωνούν αυτά τα δύο στοιχεία, δεδομένου ότι ενδιάμεσα υπάρχει αυτό το ‘με ευκολία’ [03:43], το οποίο σίγουρα τα εμποδίζει απ’ το να βρίσκονται στην ίδια φράση. Ενώ στο προηγούμενο βίντεο σας είπα ότι το υποκείμενο ξεκινάει μέσα απ’ τη ρηματική φράση, με έναν τρόπο που θα δούμε στο τέλος αυτής της ενότητας –που λέγεται *μετακίνηση*–, το υποκείμενο καταλήγει να φεύγει, να αφήνει, να βγαίνει έξω από τη ρηματική φράση· κι αυτό το ξέρουμε γιατί μεταξύ του ‘όλες οι αθλήτριες’ και του ρήματος –και μάλιστα στα ελληνικά– μπορεί να παρεμβάλλονται ένα σωρό πράγματα, [π.χ.]: όλες οι αθλήτριες ‘με ευκολία’ ‘σαφώς’ πέρασαν στον τελικό, όλες οι αθλήτριες ‘με ευκολία’ ‘σαφώς’ ‘και αδιαμφισβήτητα’ πέρασαν στον τελικό. Άρα, αυτό το οποίο συμβαίνει εδώ πέρα –και πάλι υπόσχομαι να εξηγήσω τι είναι αυτή η μετακίνηση και πώς παίρνει το υποκείμενο και το βγάζει έξω από τη ρηματική φράση– είναι ότι το ρήμα, ο ρηματικός τύπος ακριβέστερα [04:49], συμφωνεί ως προς τον αριθμό [04:51] με κάτι το οποίο βρίσκεται πάρα πολύ μακριά. Αυτή είναι η λειτουργία της Συμφωνίας ως δράσης εξ αποστάσεως, δηλαδή όχι ως μία τοπική σχέση μεταξύ χαρακτηριστή και κεφαλής, αλλά ως κάτι το οποίο μπορεί να προκύπτει μεταξύ δύο συστατικών τα οποία έχουν απόσταση μεταξύ τους, τα οποία είναι απομακρυσμένα.

Ας μιλήσουμε τώρα για τη Συμφωνία. Η Συμφωνία, όπως την είδαμε στο προηγούμενο βίντεο, είναι μία τοπική υπόθεση μεταξύ του χαρακτηριστή και της κεφαλής. Ωστόσο, Συμφωνία δεν έχουμε μόνο μέσα στη φράση –σε τοπικό επίπεδο, να το πω έτσι–, αλλά απεναντίας, η Συμφωνία είναι η κατεξοχήν εξ αποστάσεως λειτουργία –δράση από απόσταση, αν θέλετε– μέσα στη γραμματική. Θα σας φέρω ένα παράδειγμα, προσπαθώντας να πάω λίγο παραπέρα αυτό που ξεκινήσαμε να βλέπουμε σχετικά με τη Συμφωνία μέσα στη φράση.

Ας πάρουμε την πρόταση [“Όλες οι αθλήτριες προχτές με ευκολία πέρασαν στον ημιτελικό”] [06:31]. Λοιπόν, ας δούμε τώρα τι γίνεται από Συμφωνία μέσα σε αυτή την πρόταση. Πρώτα απ’ όλα, ξεκινάμε από τα εύκολα: Έχουμε εδώ πέρα το ‘Όλες οι αθλήτριες’ [06:40], την ονομαστική φράση που είναι το υποκείμενο. Βλέπουμε ότι, ο ποσοδείκτης ‘όλες’ συμφωνεί σε |γένος| [06:52] (θηλυκό), |αριθμό| [06:58] (πληθυντικό) και |πτώσει| [07:02] (ονομαστική), με το ‘αθλήτριες’ [07:06]. Αντίστοιχα μπορούμε να πούμε και για το άρθρο εδώ [07:12], με τη μόνη διαφορά ότι στο άρθρο είναι σαφές μόνο η πτώση (ονομαστική) και ο αριθμός (πληθυντικός), γιατί είναι το ίδιο άρθρο και για το αρσενικό και για το θηλυκό. Το σημαντικό εδώ πέρα δεν είναι οι λεπτομέρειες, είναι ότι έχουμε Συμφωνία μέσα στην ονομαστική φράση, με έναν τρόπο παρόμοιο μ’ αυτόν που είδαμε στο προηγούμενο βίντεο, όπου ο χαρακτηριστής συμφωνούσε με την κεφαλή.

Θυμηθείτε τώρα ότι στο προηγούμενο βίντεο είπαμε ότι το υποκείμενο ξεκινάει μέσα από τη ρηματική φράση. Αυτό ισχύει... είναι λίγο δύσκολο να εξηγήσω στα πλαίσια αυτού του μαθήματος τι ακριβώς γίνεται, πώς δηλαδή ξεκινάει το υποκείμενο μέσα από τη ρηματική φράση και καταλήγει κάπου αλλού, αλλά αν δείτε αυτήν εδώ την πρόταση, αυτό εδώ το παράδειγμα, θα διαπιστώσετε ότι όντως το υποκείμενο είναι πολύ μακριά από τη ρηματική φράση (να το το ρήμα μας, εδώ είναι [08:26], και η υπόλοιπη ρηματική φράση είναι αυτή [08:28]), δεδομένου ότι μεταξύ της ρηματικής φράσης [08:32] και του υποκειμένου, παρεμβάλλεται μια προθετική φράση (‘με ευκολία’) [08:36] και ένα επίρρημα (‘προχτές’) [08:38]. Άρα, σε κάθε περίπτωση υπάρχει απόσταση μεταξύ τους, υπάρχει κι άλλη δομή μεταξύ της ρηματικής φράσης [ΡΦ] [08:44] (‘πέρασαν στον ημιτελικό’) και του υποκειμένου [08:51], απ’ όπου κι αν προέρχεται το υποκείμενο – το οποίο τώρα βρίσκεται εδώ [08:52], στην άκρη της πρότασης. Παρ’ όλα αυτά, βλέπουμε ότι [09:00] το υποκείμενο και [09:04] το ρήμα συμφωνούν. Συγκεκριμένα, το ρήμα συμφωνεί σε |αριθμό| [09:09] (πληθυντικό) με το ουσιαστικό ‘αθλήτριες’ [09:16]. Υπάρχει δηλαδή μία εξ αποστάσεως σχέση μεταξύ τους.

Τέτοιου είδους παραδείγματα είναι τα ενδιαφέροντα παραδείγματα Συμφωνίας και η συντακτική θεωρία έχει εν πολλοίς αφοσιωθεί στο να κατανοήσει και να περιγράψει το πώς λειτουργούν οι σχέσεις Συμφωνίας. Η σχέση Συμφωνίας, επειδή ακριβώς είναι δράση εξ αποστάσεως –ή δράση από απόσταση, αν θέλετε– είναι το μέρος εκείνο της συντακτικής θεωρίας το οποίο μας ενδιαφέρει και περισσότερο, γιατί μας βοηθάει να αποκαλύψουμε μηχανισμούς, οι οποίοι δεν είναι τοπικοί· άρα, μας βοηθάει να κατανοήσουμε και να αποκαλύψουμε μηχανισμούς συντακτικούς, οι οποίοι χρειάζονται πολύ συγκεκριμένα θεωρητικά εργαλεία για να περιγραφούν και να ερμηνευτούν.

Θα δούμε ένα θεμελιώδες χαρακτηριστικό της Συμφωνίας στο επόμενο βίντεο.

Είδαμε, λοιπόν, ότι η λειτουργία της Συμφωνίας μπορεί να συσχετίσει δύο στοιχεία μέσα σε μια δομή τα οποία είναι απομακρυσμένα το ένα από το άλλο, δεν βρίσκονται δηλαδή στην ίδια φράση (να το πω πολύ απλά). Το ερώτημα είναι: “μπορεί η Συμφωνία να συσχετίσει οτιδήποτε;”· η απάντηση είναι, φυσικά όχι.

Ας το δούμε το πράγμα λίγο αφηρημένα, για να μην μπούμε σε συγκεκριμένα πολύπλοκα παραδείγματα – το οποίο όμως θα κάνουμε την επόμενη εβδομάδα. Λοιπόν, παίρνουμε τρία στοιχεία: |Α| .... [00:37] |Β| .... [00:39] |Γ| [00:41]. Βάζω αποσιωπητικά ενδιάμεσα, και μάλιστα τέσσερα αντί για τρία, για να δείξω ότι αυτά είναι απομακρυσμένα μεταξύ τους, δεν βρίσκονται στην ίδια φράση, στο ίδιο *συστατικό* (όπως λέμε). Μπορεί να συμφωνήσει το Α [01:01] με το Β [01:03]; Μπορεί να συμφωνήσει το Α με το Β, μόνο αν έχουνε χαρακτηριστικά του ίδιου γνωρίσματος – θυμηθείτε τι είπαμε την προηγούμενη εβδομάδα για τα *γραμματικά χαρακτηριστικά*: για τα γνωρίσματα (όπως αριθμός) και τις τιμές (όπως ενικός, πληθυντικός κ.λπ.). Άρα, για να υπάρξει Συμφωνία μεταξύ του Α και του Β, πρέπει να υπάρχουν χαρακτηριστικά που έχουν το ίδιο γνώρισμα – όχι απαραίτητα την ίδια αξία. Θυμηθείτε, λοιπόν, ότι συμφωνεί το υποκείμενο με το ρήμα στο παράδειγμα “Όλες οι αθλήτριες με ευκολία πέρασαν στον ημιτελικό”, γιατί προφανώς υπάρχει ένα *χαρακτηριστικό αριθμού* στο ‘όλες οι αθλήτριες’ (πληθυντικός αριθμός) και ο ρηματικός τύπος ‘πέρασαν’ έχει κάποιο χαρακτηριστικό –πιθανότατα *αμαρκάριστο*, πιθανότατα χωρίς τιμή– το οποίο συμφωνεί με το χαρακτηριστικό αριθμού πάνω στο υποκείμενο.

Οπότε, αν έχουμε [“Οι αθλήτριες”] –ας το συντομέψουμε λιγάκι– [“μπλα μπλα μπλα μπλα μπλα... πέρασαν”] [02:25], τι έχει συμβεί εδώ πέρα;

- Υπάρχει ένα χαρακτηριστικό με το γνώρισμα αριθμός [02:30] και την τιμή πληθυντικός [02:34] [αριθμός: πληθυντικός],
- κάπου εδώ πέρα –επίτηδες είμαι ασαφής– υπάρχει ένα χαρακτηριστικό [αριθμός] [02:45] με καμία αξία [02:48] (δεν έχουμε απαιτήσεις από τα ρήματα να μπορούν να μετρηθούνε, άρα ο αριθμός πρέπει να είναι αμαρκάριστος, χωρίς αξία, πάνω στον ρηματικό τύπο),
- μετά έχουμε αυτή τη σχέση Συμφωνίας [02:59] (αυτό [το ‘πέρασαν’] παίρνει εδώ την αξία πληθυντικός χάρη στη Συμφωνία) [03:05],
- οπότε έχουμε: “Οι αθλήτριες” [03:07] –πληθυντικός [03:10]– “πέρασαν” (και όχι ‘πέρασε’). Ωραία. Άρα μπορούμε να δούμε πώς μπορούμε να έχουμε μία σχέση Συμφωνίας μεταξύ του Α και του Β.

Ας πούμε τώρα ότι θέλουμε να συμφωνήσει το Α [03:36] με το Γ [03:39]. Είναι εφικτή η Συμφωνία μεταξύ τους; Αν παρεμβάλλεται ένα στοιχείο Β [03:50], όπως εδώ, το οποίο έχει χαρακτηριστικό του οποίου το γνώρισμα είναι το ίδιο με αυτό [03:59] για το οποίο θέλουμε να κάνουμε τη Συμφωνία [04:01] (ας πούμε *αριθμό*) [04:03], δηλαδή αν αυτό

εδώ έχει αριθμό, και αυτό έχει αριθμό [04:05], και αυτό εδώ έχει αριθμό [04:07], δεν μπορεί να γίνει Συμφωνία, να υπάρξει σχέση Συμφωνίας μεταξύ του Α και του Γ, επειδή παρεμβάλλεται το Β. Αυτό είναι η *αρχή της τοπικότητας* [04:24], που είναι θεμελιώδης αρχή και ενδεχομένως –όχι ενδεχομένως– είναι σχεδόν σίγουρο ότι είναι καθολική αρχή της ανθρώπινης γλώσσας και ισχύει σε όλα τα επίπεδα: φωνολογία, μορφολογία και σύνταξη. Τι είναι η *τοπικότητα*; Αν θέλω να έχω μία σχέση Συμφωνίας μεταξύ Α [04:40] - Γ [04:41], αν το Β παρεμβάλλεται –όπως εδώ– τότε το Β μπλοκάρει τη σχέση Συμφωνίας μεταξύ του Α και του Γ, ακόμη κι αν δεν θα μπορούσε να υπάρξει σχέση Συμφωνίας μεταξύ του Α και του Β, μόνο και μόνο γιατί περιέχει ένα χαρακτηριστικό με το ίδιο γνώρισμα (ας πούμε αριθμό).

Οπότε [05:03], αν εδώ έχουμε –θα σας φέρω ένα παράδειγμα– [αριθμός: πληθυντικός] [05:12], εδώ έχουμε –ξέρω γω– [αριθμός: ενικός] [05:18] και εδώ έχουμε [αριθμός: τίποτα] [05:24] (έτσι όπως είδαμε ότι το ρήμα δεν έχει εγγενώς αριθμό), θα μπορούσε να συμφωνήσει το Α [05:30] με το Γ [05:32]; Η απάντηση είναι “όχι” –κοιτάξε εδώ ένα ωραίο Χ [05:33], θα το μαυρίσουμε λίγο να φανεί καλά [05:36]–, γιατί; γιατί παρεμβάλλεται το Β. Αυτό είναι η *βασική αρχή της τοπικότητας*, η οποία *περιορίζει τις σχέσεις Συμφωνίας στην ανθρώπινη γλώσσα σε όλα τα γραμματικά επίπεδα: φωνολογία, μορφολογία και σύνταξη*.

V5.3.3 Ο δυναμισμός της γραμματικής: η μετακίνηση συστατικών ως Συμφωνία και Συγχώνευση

<https://youtu.be/Dc6HhwjC5Q0>

////////// απομαγνητοφώνηση | kpasisi + αντιπαράβολή | Asimenia //

Στο τελευταίο βίντεο για αυτή την εβδομάδα θα σας μιλήσω για τη *μετακίνηση*. Η μετακίνηση είναι μία υποπερίπτωση, μία πολύ ενδιαφέρουσα υποπερίπτωση, της λειτουργίας της Συμφωνίας και είναι μία υποπερίπτωση που είναι πανταχού παρούσα στις ανθρώπινες γλώσσες· παντού.

Ας μπορούμε κατευθείαν *στο ψητό*. Λοιπόν, σκεφτείτε μία πρόταση όπως αυτή: |Τον είδες προχτές| [00:36]. Αυτή είναι μία πρόταση με τη σειρά των όρων όπως την περιμένουμε. Φανταστείτε τώρα ότι θέλουμε να κάνουμε ερώτηση, οπότε αντί για 'προχτές' μπορούμε να ρωτήσουμε: |Τον είδες πότε;| [00:56]. Ωστόσο υπάρχει κι ένας άλλος τρόπος – ενδεχομένως πιο συνηθισμένος – να ρωτήσουμε για τον χρόνο: |Πότε τον είδες;| Τι συμβαίνει εδώ πέρα; Από τη στιγμή που έχουμε μία ερώτηση, έχουμε μία ερωτηματική λέξη εδώ [00:59] |πότε|, υπάρχει μία σχέση Συμφωνίας με ένα στοιχείο *προσλεκτικής δύναμης* που ρυθμίζει τις ερωτήσεις στην αρχή της πρότασης. Αυτό δεν φαίνεται πολύ καλά στα ελληνικά αλλά σε γλώσσες όπως τα αραβικά ή και στα κινέζικα, κάθε φορά που κάνουμε ερώτηση χρησιμοποιούμε ένα συγκεκριμένο *μόρφημα*, μια συγκεκριμένη *λεξούλα* (να το πω έτσι), η οποία σηματοδοτεί την ερώτηση.

Οι λεπτομέρειες εδώ δεν είναι το ζήτημα· το ζήτημα είναι ότι ακόμα και όταν έχουμε |Τον είδες πότε;| [01:57] έχουμε ερώτηση, ακριβώς γιατί υπάρχει Συμφωνία μεταξύ εδώ [02:02] και ενός στοιχείου εδώ πέρα ερωτηματικού |ΕΡ| [02:06]. Το ενδιαφέρον είναι ότι πολλές φορές –τις περισσότερες φορές– η Συμφωνία μεταξύ της ερωτηματικής λέξης 'πότε' και του ερωτηματικού στοιχείου στην αρχή της πρότασης συνοδεύεται από μία αντιγραφή της ερωτηματικής λέξης 'πότε' στην αρχή της πρότασης, οπότε έχουμε κάτι σαν |Πότε τον είδες;| [02:35].

Δηλαδή έχουμε έναν συνδυασμό της |Συμφωνίας + Συγχώνευσης| [02:43] ενός στοιχείου που είναι ήδη μέσα στην πρόταση, όπως το 'πότε' εδώ πέρα [02:54]. Αυτός ο συνδυασμός 'Συμφωνίας και Συγχώνευσης' ενός στοιχείου που ήδη έχουμε μέσα στη δομή μας, ονομάζεται πολλές φορές |μετακίνηση ή και (αντιγραφή)| [03:14]. Είναι πολύ ενδιαφέρον ότι πρόκειται πράγματι για μία σχέση επανασυγχώνευσης ενός στοιχείου που ήδη έχουμε μέσα στην πρόταση και αυτό φαίνεται σε πάρα πολύ συγκεκριμένες περιπτώσεις. Θα σας φέρω ένα παράδειγμα το οποίο είναι λίγο έτσι *λεπτό*, αλλά νομίζω ότι αξίζει τον κόπο να το δούμε γιατί δείχνει με έναν πολύ όμορφο τρόπο την πραγματικότητα της μετακίνησης, το ότι είναι μια πραγματική διαδικασία και το ότι όντως περιλαμβάνει όχι μόνο Συμφωνία, αλλά και ξανα-συγχώνευση, επανασυγχώνευση ενός στοιχείου που ήδη έχουμε μέσα στην πρόταση.

Λοιπόν ας τραβήξουμε μια γραμμούλα και ας πάρουμε μία πρόταση όπως η εξής: |"Οι διπλωμάτες δεν μιλούν όλοι ελληνικά"| [04:16]. Λοιπόν, "Οι διπλωμάτες δεν μιλούν όλοι ελληνικά" αυτή η πρόταση είναι μονοσήμαντη· σημαίνει ότι από τους διπλωμάτες –ένα σύνολο διπλωματών– δεν μιλούν όλοι ελληνικά, μιλούν κάποιοι ελληνικά. Εντάξει, αυτό δεν σημαίνει; οι διπλωμάτες δεν μιλούν όλοι ελληνικά, κάποιοι μιλούν ελληνικά, κάποιοι δεν μιλούν (ως εδώ μια χαρά). Άρα αυτό είναι |μονοσήμαντο| [05:00] και ωραιότατο.

Τώρα, τι θα συμβεί αν μετακινήσω, δηλαδή αν ξανασυγχωνεύσω τον ποσοδείκτη 'όλοι' (να τον μετακινήσω με άλλα λόγια) και φτιάξω την πρόταση |Όλοι οι διπλωμάτες δεν μιλούν-έλα ελληνικά| [05:40]. Εδώ [05:44] με αυτό το βελάκι

προσπαθώ να σας δείξω ότι υπήρξε μία σχέση μεταξύ των δύο αντιγράφων, ότι έχω εδώ ένα αντίγραφο και το ίδιο το αντίγραφο το συγχώνευσα, δηλαδή το μετακίνησα [05:58] –όπως λέμε λίγο πιο πρόχειρα– στην αρχή της πρότασης. Θα μου πείτε: Χμ, γιατί εδώ πέρα πρέπει να πεις ότι επανασυγχώνευσα αυτό που είχα κάτω, αφού δεν λέμε "όλοι οι διπλωμάτες δεν μιλούν όλοι ελληνικά", λέμε "όλοι οι διπλωμάτες δεν μιλούν ελληνικά", άρα προς τι τώρα όλη αυτή η ιστορία με την επανασυγχώνευση και συμφωνίες και ιστορίες; Η απάντηση είναι: "επειδή έτσι γίνεται". Και πώς ξέρουμε ότι έτσι γίνεται; Γιατί έχουμε εμπειρικά δεδομένα. Και ποια είναι τα εμπειρικά δεδομένα; Εν προκειμένω η ερμηνεία της πρότασης.

"Όλοι οι διπλωμάτες δεν μιλούν ελληνικά" μπορεί να σημαίνει ότι: όλοι οι διπλωμάτες δεν μιλούν ελληνικά. Ακούστε το! "Όλοι οι διπλωμάτες δεν μιλούν ελληνικά", δηλαδή "κανείς διπλωμάτης δεν μιλάει ελληνικά" – "Όλοι οι διπλωμάτες δεν μιλούν ελληνικά". Μπορεί όμως να σημαίνει: "όλοι οι διπλωμάτες δεν μιλούν ελληνικά", δηλαδή να σημαίνει ακριβώς ό,τι και η από πάνω πρόταση. Βλέπετε τις δύο διαφορετικές ερμηνείες;

Στη μία έχουμε ακριβώς την ίδια ερμηνεία με την από πάνω πρόταση. Δηλαδή στην δεύτερη ερμηνεία αυτής της αμφίσημης πρότασης "Όλοι οι διπλωμάτες δεν μιλούν ελληνικά" [07:12], μπορεί να σημαίνει ακριβώς ότι "Οι διπλωμάτες δεν μιλούν όλοι ελληνικά", δηλαδή "κάποιοι μιλούν ελληνικά". Σε αυτή την περίπτωση από τα δύο αντίγραφα ερμηνεύεται αυτό [το δεύτερο] [07:28], γι' αυτό έχουν και την ίδια σημασία. Όμως στη δεύτερη πρόταση έχουμε τη δυνατότητα και μιας δεύτερης ερμηνείας που προκύπτει αν ερμηνεύσουμε το πάνω αντίγραφο: "Όλοι οι διπλωμάτες δεν μιλούν ελληνικά", δηλαδή "κανένας δεν μιλάει ελληνικά". Και αυτή η ερμηνεία προκύπτει ακριβώς γιατί τώρα ερμηνεύουμε το πάνω αντίγραφο, το νούμερο 1.

Άρα αυτή η πρόταση είναι |αμφίσημη| [07:56], σε αντίθεση με την από πάνω της, γιατί, λόγω της μετακίνησης, το 'όλοι' –έστω και αν δεν το ακούμε εδώ πέρα [08:05]– το 'όλοι' βρίσκεται σε δύο θέσεις, έχει συγχωνευτεί δύο φορές. Οπότε, αναλόγως με το ποιο αντίγραφο ερμηνεύουμε, παίρνουμε και την αντίστοιχη από τις δύο ερμηνείες. Δηλαδή: |όχι όλοι| [08:24], που είναι και η ερμηνεία αυτού εδώ (μονοσήμαντο) [08:27] ή την ερμηνεία |κανένας| [08:29], που είναι η ερμηνεία που συσχετίζεται με αυτήν εδώ [08:34] την περίπτωση (αντίγραφο 1).

Εντός των κειμένων απομαγνητοφώνησης των βιντεοδιαλέξεων εμφανίζονται οι 'τίτλοι' των διαγραμμάτων που συμπεριλαμβάνονται στις διαλέξεις για να παραπέμψουν στο παράρτημα που βρίσκεται σε αυτό το σημείο. Ως τίτλος δίδεται ο χρόνος που αρχίζει να εμφανίζεται το διάγραμμα στη διάλεξη.

Προσοχή οι κάρτες που εμφανίζονται στις βιντεοδιαλέξεις δεν συμπεριλαμβάνονται στο παράρτημα, παρόλο που σημειώνεται ο χρόνος προβολής τους εντός του κειμένου (αυτό γίνεται για ευνόητους λόγους, οι εικόνες πλην των διαγραμμάτων των βιντεοδιαλέξεων έχουν πνευματικά δικαιώματα).

V5.1.3

[01:39]

γάρ-ο-νεερ-ι

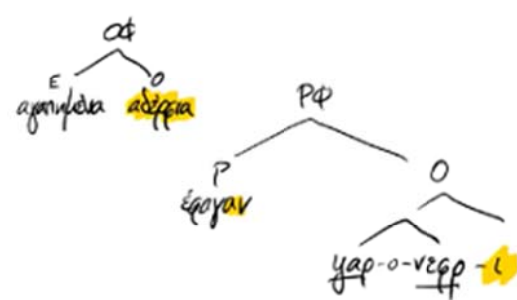
[03:31]

ΡΦ
Ρ
έφογαν
Ο
γάρ-ο-νεερ-ι

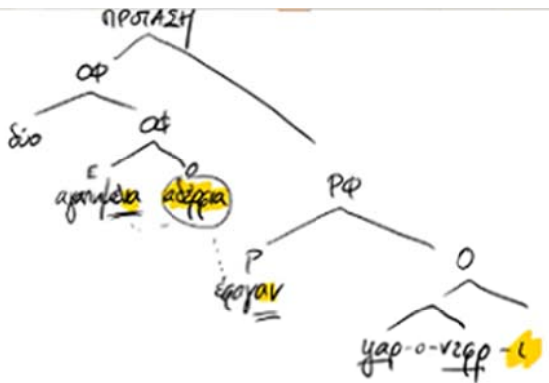

V5.1.3

[04:07]

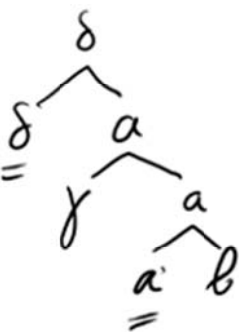

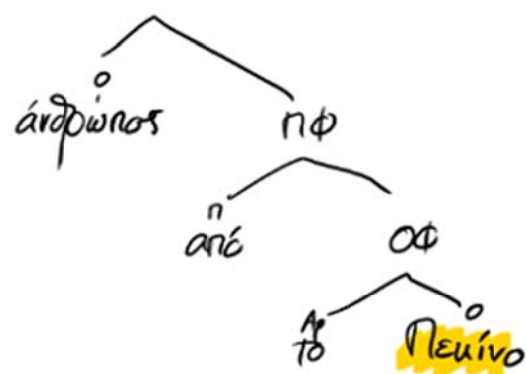
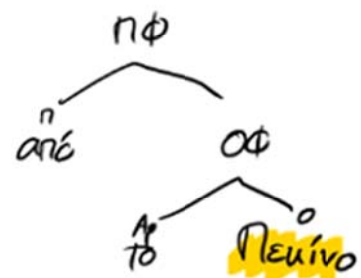
[05:52]

V5.2.1

[01:25]

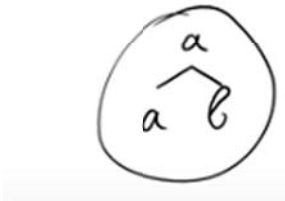
V5.2.1

[04:43]

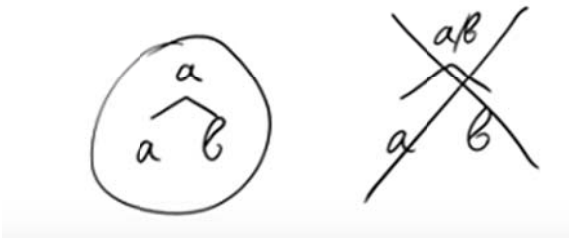

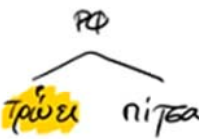
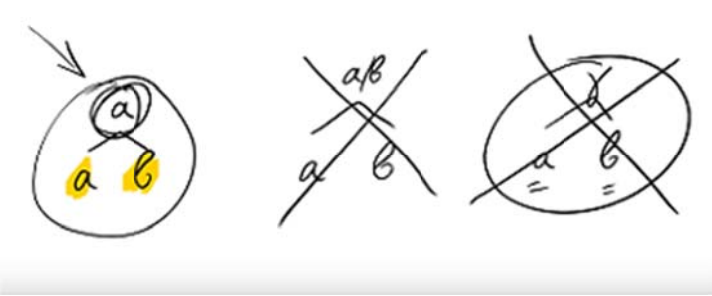
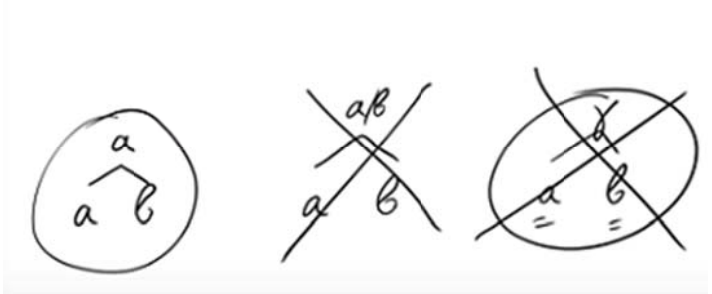
V5.2.2

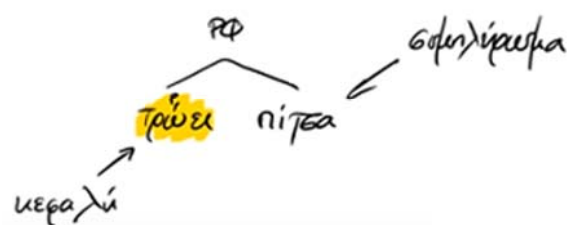
[0:58]

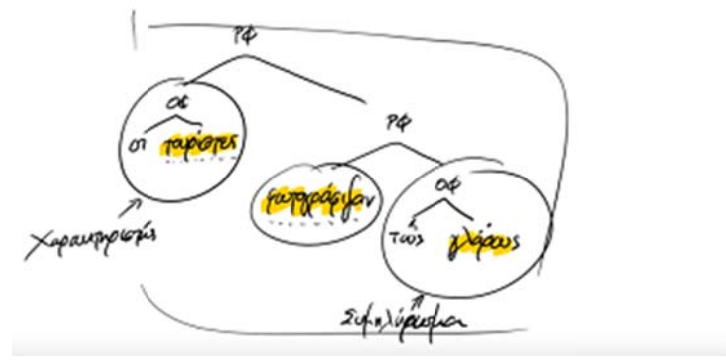
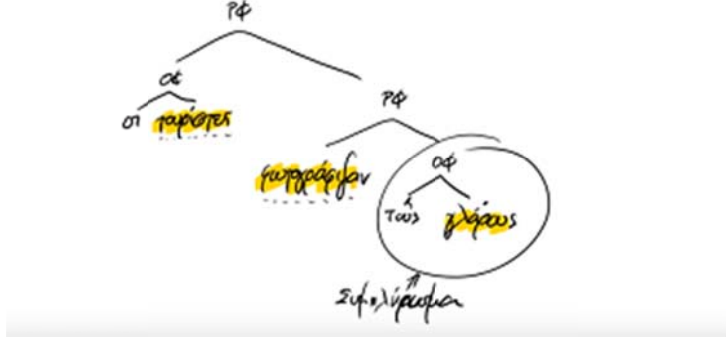
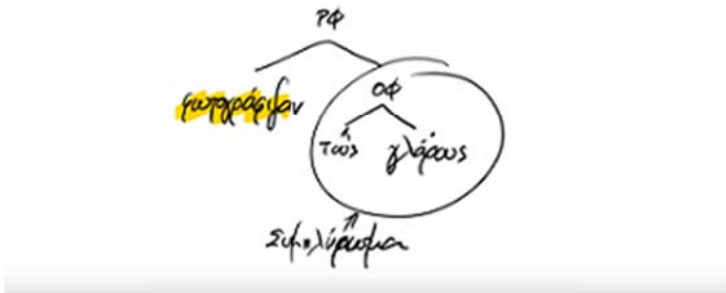
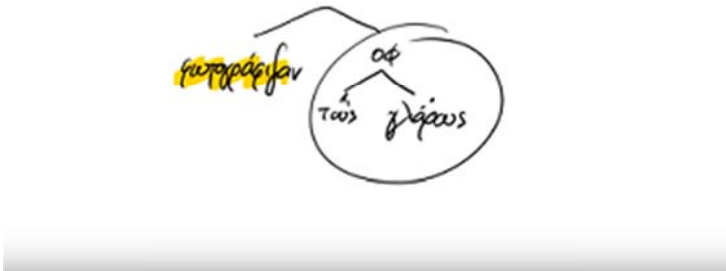

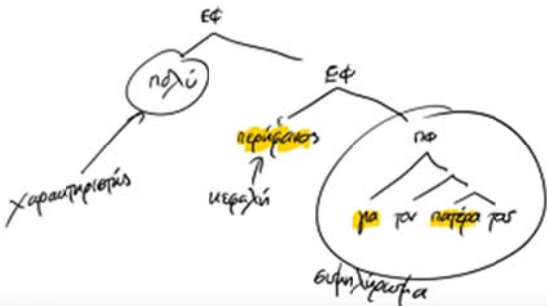
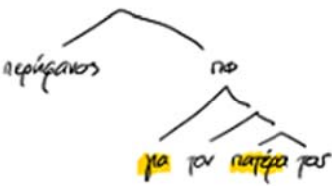
[01:29]

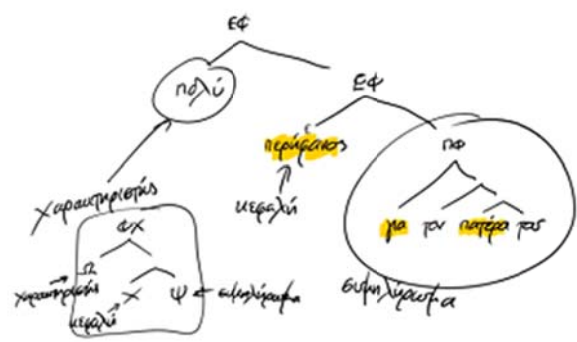

V5.2.3

[07:12]

V5.3.1

[00:39]

[02:33]

[Όλες οι αθλήτριες] με ευκολία πέρασαν στον τελικό.
ηλ.δ. αριθμός
αυτ. πόντοι
θελ. γένος

[03:43]

[Όλες οι αθλήτριες] με ευκολία πέρασαν στον τελικό.
ηλ.δ. αριθμός
αυτ. πόντοι
θελ. γένος

ηλ.δ. αριθμός

[Όχις α αδελφίτριες] με ευφροσύνη πέρασαν στον τελικό.
 ηλιδ. αριθμός   ηλιδ. αριθμός
 αναμ. πέρασαν
 δηλ. γένος

[Όχις α αδελφίτριες] αρχτές με ευφροσύνη πέρασαν στη ημιτελική.
 γένος
 αριθμός
 πέρασαν

[Όχις α αδελφίτριες] αρχτές με ευφροσύνη πέρασαν στη ημιτελική.
 γένος
 αριθμός
 πέρασαν

[Όχις α αδελφίτριες] αρχτές με ευφροσύνη πέρασαν στη ημιτελική.
 γένος   ↑   ηλιδ. αριθμός
 αριθμός
 πέρασαν

A ... B ... $\neg$

A ... B ... $\neg$

Οι αδελφές ..... πέθαναν
[αριθμός: πλθ]

A ... B ... $\neg$

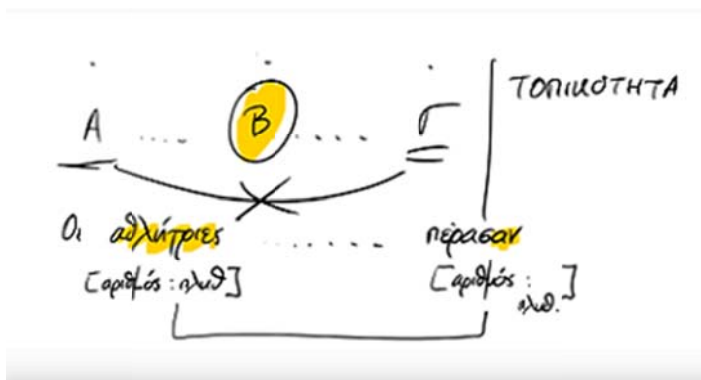
Οι αδελφές ..... πέθαναν
[αριθμός: πλθ] [αριθμός: πλθ.]

A ... (B) ... $\neg$

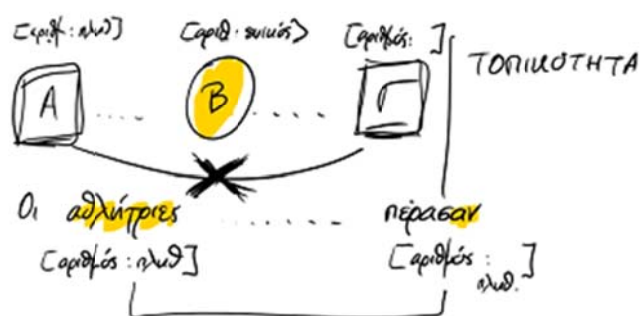
Οι αδελφές ..... πέθαναν
[αριθμός: πλθ] [αριθμός: πλθ.]

V5.3.2

[04:24]

[05:03]

V5.3.3

[00:36]

Τα είδες πρώτες.

[00:56]

Τα είδες τότε;

Πότε τα είδες ~~πότε~~ ; .

(ΕΡ) Τα είδες ~~πότε~~ ; .

Πότε ~~↑~~ τα είδες ~~πότε~~ ; .

